

החייל הישראלי כראי מצרים

נ. דיג'ואן

אלו היו מחשבותיה של ה"כח השלטת" בקהיר על החייל הישראלי באביב 1956, שעה שהכנות ל"חיי-סולה הסופי" של המדינה היהודית הגיעו למרום שיאן. אולם לא תמיד היתה זו ההערכה המקובלת; לאמיתו של דבר, הרי זו גירסה הפוכה לחלוטין, מהגרסא אותה נקט המודיעין המצרי כשנה אחת בלבד לפני כן. ב"סימפוזיון בכתב" בנושא "בעיות הזמן הזה של המזרח התיכון" שפורסם ע"י "השקפת חיל התותחנים" ונכתב ע"י מרצים וחניכים של מוסד שהוכתר בתואר "מכון למדעים המדיניים" (קרי: "בית הספר הצבאי למודיעין"), כותב מיור סעד עפרה את הדברים הבאים:

"החייל הישראלי הוא צאצאם של גזעים שונים, אשר הדת אחדה אותם בקשר בלי-ניתק, בדרך כלל הרי הוא חייל עז-לב, קשות, והוא מחונן ביכולת-מעש מופלגת ובכוח סבל רב... רמת השכלתו גבוהה ואין בצבא הישראלי אף חייל שאינו יודע קרוא וכתוב, מרבית אנשיו של צבא זה הם אומנים והם בעלי תפישה מיכנית ומחשבה מסודרת... סגולותיו ידועות היטב לצבאות הערביים; הוא לוחם טוב בעל רוח רמה, עקשנותו בהגנה קיצונית ומרה, ואילו בהתקפה הוא בעל אומץ והעזה, הוא יודע היטב כיצד לבחור את עמדותיו, להקימן ולבצרן... כאשר הוא נסוג הוא יודע בדיוק את אשר עליו לעשות..." סימ-פוזיון בכתב זה נתפרסם במאי 1955.

מה קרה בין מאי 1955 למאי 1956? האם נתקלו לפתע מוסדות המודיעין של הכת השלטת בידיעות חדשות ומעודכנות שהיו עלולות להצדיק את הפיכת הגרסה? את ההסבר יש לבקש בשתי עובדות הקשורות אהדדי: שינוי ההערכה קרה בעת ובעונה אחת עם קבלתם של משלוחי הנשק הראשונים מהגוש הסוביאטי; ועם התגבשות ההחלטה בקרב ה"כח הצבאי", כי עתה, לאור העדיפות המצרית בחימוש, הגיעה השעה להנחית על ישראל את המהלומה הניצחת.

אפשר שמשלוחי הנשק השפיעו על מאזן הכוחות שבין שני הצדדים, ואפשר שלא השפיעו על מאזן זה; אך באיזה אופן היו עשויים להשפיע על חוסנו של החייל-הפרט הישראלי כלוחם? למאמצי-הדרוש של ה"כח הצבאי" תקהירית פתרוניים.

ההערכות בדבר כושר לחימתו של החייל הישראלי שרווחו במשך 18 החדשים שקדמו למבצע סיני בקרב הכת הצבאית בקהיר, מהוות חומר קריאה מעניין, במבט ראשון נראות הערכות אלו כמנוגדות וכסותרות זו את זו. קצינים שונים נושאי דרגות גבוהות — הכותבים כולם בשביל אותם פרסומים צבאיים רשמיים — נראים כאילו אינם מסוגלים לגמור בלבם האם החייל הישראלי הוא לוחם שאין להכניעו — או לוחם שנקל להדבירו; האם הוא אמיץ או רך-לב; חרוץ ושנון באמנות ההסוואה — או בור בה; האם לצבא ישראל מסורת לחימה ארוכה — או שחסר הוא מסורת כזו; ואף זאת: האם עשוי הוא מקשה אחת — או שכולו "מעשה שעטנו".

★

"הראשונה בתכונות-האופי שקללתן רובצת על החייל הישראלי היא הפחדנות, אותה קנה לעצמו שלא באשמתו, כיון שהיא תוצאתם של דורות של שעבוד ומאות-שנות רדיפה... אשר באשמה להן גוש-אים רק היהודים עצמם.

"תכונתו השניה היא אהבתו העמוקה לחיים, ויהיו חיי שפלות כאשר יהיו... החייל הישראלי פיקח, בוגר-דני ומלא תחבולות-ערמה... הוא ירא מפני לחימה בשדה פתוח שבה אינו עוסק לעולם, אפילו ישנם לו יתרונות מכריעים על אויבו הן במספריו והן בציוו-דו... היהודי הוא לוחם שהגנו מהיר להכנע וזריו ל-המלט". אלה דברי גנרל-מיור סייד פהמי שנכתב בספר "ישראל, מדינה נושאת פורענות" עמ' 64—68, מאי 1956.

"אין אנו דנים כאן בהבדלים המצויים בתכונותיהם של הישראליים, או בחסרונם של תכונה מאחדת זו או אחרת: הדברים שלהלן הם בגדר עובדה מוכחת... "כלוחם, היהודי פיקח ופועל היטב בחשיכה, אולם הוא לא יתקוף מקום שהוא יודע כי בו יפגוש בהת-נגדות, או כי תחיללים המוצבים בו ערים — וזאת משום שהוא חושש מאבדן חיים באותו אופן עצמו שהוא מתירא מהפסד כסף במסחר; לעולם אין הוא נועז. היהודי דבק נמרצות בחיים; הוא נע בזהירות ופוחד מאוד מפני המות. כאשר הוא חושב על דבר מה, הרי ראשית מחשבתו היא כיצד להמלט בש-לום..." אלה דברי בריגדיר עבד-אל-פאתאח איבר-הים, בספר "ישראל", עמודים 48—51, 81—22, אפריל 1956.